

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES OF AGRICULTURAL SCIENCES

ISSN 2224-526X

Volume 5, Number 35 (2016), 30 – 33

A. K. Beisenov, K. Amanzholov, S. M. Myrzagulov, G. M. Akhmetova

Kazakh National Agrarian University, Almaty, Kazakhstan,
Kazakh Research Institute of Livestock and fodder production.
E-mail: www.galy@bk.ru

**FEEDING AND GROWTH CHARACTERISTICS OF YOUNG CATTLE
IN REPRODUCTIVE FARMS**

Abstract. In the article it is presented the results of study on the feeding and breeding of grown in the Aberdeen Angus reproductive sector, Hereford cattle meat breeds of bulls and heifers.

Keywords: Aberdeen Angus, Hereford, bulls, calves, beef cattle feeding.

А. К. Бейсенов, К. Аманжолов, С. М. Мырзағұлов, Г. М. Ахметова

Қазақ ұлттық аграрлық университеті, Алматы, Қазақстан,
Қазақ мал шаруашылығы және жемшөп өндірісі ғылыми-зерттеу институты

**РЕПРОДУКТОРЛЫҚ ШАРУАШЫЛЫҚТАРДАҒЫ БҰҚАШЫҚТАР
МЕН ҰРҒАШЫ ТАЙЫНШАЛАРДЫ АЗЫҚТАНДЫРУ МӨЛШЕРІ
ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ӨСУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ**

Аннотация. Мақалада репродукторлық шаруашылықтарда өсірілген абердин-ангус, герефорд етті ірі қара малының бұқашықтары мен тайыншаларын азықтандыруға және өсіруге байланысты зерттеу жұмыстарының нәтижелері берілген.

Түйін сөздер: абердин-ангус, герефорд, бұқашықтар, тайыншалар, азықтандыру, етті ірі қара шаруашылығы.

Соңғы жылдары етті ірі қара шаруашылығын дамытуға ерекше басымдылық көрсетуде. Осыған байланысты шет елден әкелінген тез жетілгіш етті ірі қара тұқымдарын өсіруге, олардың сыртқы ортаға көндігуіне және ет өнімділігінің мөлшерін жоғары болуына баса назар аударылуда. Бұған дәлел арнайы «Сиыр етін өндірудің экспорттық әлеуетін арттыру» туралы жасалынған бағдарлама дәлел. Аса сапалы сиыр етін экспортқа шығару қазіргі кезде кезек күттірмейтін мәселеге айналды. Осыған байланысты көптеген ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижелері малды азықтандыруға және оның ет өнімділігін арттыруға бағытталған [1-4]. Сондықтан да, ғылыми-зерттеу жұмыстарын Ақмола облысы, Еңбекшілдер және Зеренді аудандарында асылтұқымды шаруашылықтарда жүргізуді негізін мақсат еттік.

«KazBeef LTD» репродукторлық шаруашылығы сиыр етінің экспорттық әлеуетін дамыту бағдарламасына сәйкес 2010 жылы абердин-ангус және герефорд асылтұқымды етті ірі қара малды өсіру үшін құрылған. Осы жылы Америка құрама штатынан (Солтүстік Дакота штатынан) 1327 бас бұаз құнажындар әкелінді және 20 бас абердин-ангус және герефорд бұқашықтары әкелінді. Қазіргі кезде аталған шаруашылықта 2000 бастан астам асылтұқымды жоғарыдағы аталған етті ірі қара мал тұқымдары өсірілуде. Қазіргі кездегі малдың өсу-даму деңгейі және жергілікті жерге көндігуі биологиялық заңдылыққа сәйкес жүзеге асырылуда. Қондылықтары жоғары бұл селекциялық-асылдандыру жұмыстарының және азықтандыру мен қолда ұстау технологияларының дұрыс

қалыптасқандығын көрсетеді. Осы шаруашылықтың жағдайында қыста және жазда малды азықтандыру рациондарын жасап, шаруашылықта бар азық түрлерін пайдаланып жұғымдылығы жоғары малдың өсуін толық қамтамасыз ететін рацион жасалды (1-кесте).

1-кесте – Буаз құнажындарды азықтандыру рационның құрамы (тірілей салмағы 250–350 кг)

Азық		Рациондағы азықтың мөлшері, кг			
Арпа		2,500			
Күріштің күнжарасы		0,500			
Құрғақ топ		0,500			
Тұз		0,020			
Жүгері сүрлемі		6,000			
Судан шөбі		1,500			
Премикс		0,060			
Рационның құрамы:					
Көрсеткіш	Өлшем бірлігі	Орташа, %	Есеп	Төменгі	Жоғарғы
Алмасу энергиясы	Мдж	11	64,8	25,1	
Құрғақ зат	кг		5,90	5,44	6,04
Шикі протеин	г	16,678	984,00	389,90	
Еритін протеин	г	10,4	613,60		
Ерімейтін протеин	г	2,602	153,50		
Шикі май	г	3,716	299,25	298,90	
Шикі клетчатка	г	18,042	1064,50	966,30	1328,60
Крахмал	г	22,28	1314,50	333,50	
Қант	г	1,932	114,00	227,80	
крахмал + сахар	г	24,212	1428,50	561,30	
Ca	г	0,403	23,80	22,30	26,70
P	г	0,337	19,90	13,80	16,60
K	г	1,203	71,00	26,00	
Mg	г	0,249	14,70	8,10	9,80
S	г	0,107	16,30	11,40	
NaCl	г	0,391	23,05	18,20	21,90
Каротин	мг	24,15	142,50	79,30	
Дәрумен А	мың ТБ	10,17	60,00		
Дәрумен D	мың ТБ	1,84	10,87	2,00	
Дәрумен E	мг	72,29	426,50	134,80	
Fe	мг	137,92	813,75	200,50	
Cu	мг	12,9	76,10	26,60	
Zn	мг	63,99	377,55	150,90	
Mn	мг	55,48	327,35	166,90	
Co	мг	1,81	10,66	2,20	
I	мг	2,56	15,10	0,80	
Se		0,34	2,00		

Бұқашықтарды азықтандыру рационның құрамы 2-кестеде көрсетілген.

Тәжірибедегі малды азықтандыру 1, 2-кестелерде көрсетілген. Бұл рацион тәжірибедегі малдың нормаға сәйкес өсуін және дамуын толықтай қамтамасыз етті. Бұған дәлел бұқашықтардың және ұрғашы бұзаулардың 12 айға дейінгі орташа салмағының жоғарылығы және тәуліктік қосымша салмақ қосу деңгейінің тиісінше 799–957 грамм, ұрғашы бұзаулардың 752–776 грамм болуы.

Тәжірибедегі бұқашықтар мен ұрғашы бұзаулардың туылғанынан 12 айға дейінгі өсу динамикасы 3-кестеде көрсетілген.

2-кесте – Бұқапықтарды азықтандыру рационның құрамы (тірілей салмағы 350–400 кг)

Азық		Рациондағы азықтың мөлшері, кг			
Арпа		2,500			
Күріштің күнжарасы		0,500			
Құрғақ топ		0,500			
Тұз		0,020			
Жүгері сүрлемі		6,000			
Судан шөбі		1,500			
Премикс		0,060			
Рационның құрамы:					
Көрсеткіш	Өлшем бірлігі	Орташа, %	Есеп	Төменгі	Жоғарғы
Алмасу энергиясы	Мдж	12,2	129,8	115,5	
Құрғақ зат	кг		10,64	9,40	10,80
Шикі протеин	г	18,871	2007,90	1564,30	
Еритін протеин	г	13,098	1393,60		
Ерімейтін протеин	г	2,615	278,20		
Шикі май	г	5,163	549,35	292,70	
Шикі клетчатка	г	13,894	1478,30	1409,50	3201,00
Крахмал	г	24,051	2559,00	1385,60	
Қант	г	1,477	157,10	1169,10	
крахмал + сахар	г	25,527	2716,10	2554,80	
Ca	г	0,396	92,14	85,40	102,50
P	г	0,492	52,35	44,20	53,10
K	г	0,957	111,82	110,40	
Mg	г	0,273	32,00	31,20	37,40
S	г	0,146	55,55	50,90	
NaCl	г	0,722	76,80	75,20	90,20
Каротин	мг	16,45	175,00	288,90	
Дәрумен А	мың ТБ	5,64	60,00		
Дәрумен D	мың ТБ	1,01	10,79	9,70	
Дәрумен E	мг	48,03	511,00	382,20	
Fe	мг	184,73	1965,50	906,70	
Cu	мг	10,62	118,00	117,90	
Zn	мг	51,75	750,65	683,30	
Mn	мг	47,46	605,00	575,00	
Co	мг	1,05	11,22	9,00	
J	мг	1,5	16,00	4,20	

3-кесте – Тәжірибедегі бұқапықтар мен ұрғашы бұзаулардың туылғанынан 12 айға дейінгі өсу динамикасы

Көрсеткіш	Ангус		Герфорд	
	бұқапық	ұрғашы бұзау	бұқапық	ұрғашы бұзау
<i>«Kazbeef Ltd» ЖШС</i>				
<i>n</i>	292	293	154	179
Туылған кездегі	36,0±0,3	32,5±0,2	37,1±0,3	35,1±0,3
8 айлық	218,6±1,5	197,8±1,4	222,3±3,2	201,7±2,8
12 айлық	385,4±2,3	316,0±1,9	333,4±4,5	309,6±4,1
Абсолютті қосымша салмақ, кг	349,4	283,5	297,7±4,4	274,5±3,96
Тәуліктік қосымша салмақ, г	957	776	816	752
<i>«Щучинский гормолзавод» ЖШС</i>				
<i>n</i>	144	176	26	72
Туылған кездегі	35,0±0,3	32,8±0,3	33,0±0,8	32,8±0,4
8 айлық	200,6±1,2	189,6±1,1	209,4±3,4	196,3±3,4
12 айлық	336,4±4,5	297,6±4,2	324,7±10,2	296,9±6,9
Абсолютті қосымша салмақ, кг	301,4	264,8	291,7	264,1
Тәуліктік қосымша салмақ, г	825	727	799	723

Тәжірибедегі бұқашықтар мен ұрғашы бұзаулардың туылғанынан 12 айға дейінгі өсу динамикасы шет елден әкелінген малдың Ақмола облысы жағдайында жергілікті жерге көндігуі қалыпты жағдайда өтіп жатқандығын білдіреді.

Қазақстан жағдайында өсіріліп, енесінен ажыратылған бұқашықтардың салмағы Америка жағдайында өсірілген бұқашықтармен салыстырғанда тиісінше 56,4–66,9 кг және 12 айлығында 142–157 кг, ұрғашы бұзаулардың енесінен ажыратқан кездегі салмағы тиісінше 48,8–54,0 кг және 12 айлығында 75–95 кг кем болды.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Косилов В., Мироненко С., Крылов В., Жаймышева С., Никонова Е. Качество мяса молодняка казахской бело-головой породы и ее помесей // Молочное и мясное скотоводство. – 2010. – № 5. – С. 7-9.
- [2] Карнаухов Ю. Качество говядины и ее экологическая безопасность в зависимости от генотипа животных // Молочное и мясное скотоводство. – 2011. – № 8. – С. 15-16.
- [3] Кочетков А., Шаркаев В. Результаты использования мясных пород для увеличения производства говядины // Молочное и мясное скотоводство. – 2009. – № 1. – С. 22-23.
- [4] Аманжолов Қ.Ж., Майлыбаев М.Х., Ахметова Г.М. Дамыған шетелдерде ет сапасын арттырудың негізгі бағыттары (ақпараттық шолу). – Алматы, 2012. – 15 б.

REFERENCES

- [1] Kosilov V. Mironenko S. Krylov, Zhaymysheva S., E. Nikonov E. Quality meat of young Kazakh white breed and its hybrids // Dairy and beef cattle. 2010. N 5/P. 7-9.
- [2] Karnaukhov Y. Beef quality and its ecological safety, depending on the genotype of animals // Dairy and beef cattle. 2011. N 8. P. 15-16.
- [3] Kochetkov, Sharkaev B. The results of using beef breeds to increase beef production // Dairy and beef cattle. 2009. N 1. P. 22-23.
- [4] Amanzhulov K.Zh. Mailybaev M.H, Ahmetova G.M The main directions of improving the quality of meat in developed countries (review of information). Almaty, 2012. 15 p.

А. К. Бейсенов, К. Аманжолов, С. М. Мырзагулов, Г. М. Ахметова

Казахский национальный аграрный университет, Алматы, Казахстан,
Казахский научно-исследовательский институт животноводства и кормопроизводства

КОРМЛЕНИЕ И ОСОБЕННОСТИ РОСТА МОЛОДНЯКА КРУПНОГО РОГАТОГО СКОТА В РЕПРОДУКТОРНЫХ ХОЗЯЙСТВАХ

Аннотация. Описаны результаты научно-исследовательских работ комления и роста выращенных в репродуктивном хозяйстве абердин-ангусских, герефордских пород крупного рогатого скота мясных пород бычков и телок.

Ключевые слова: абердин-ангус, герефорд, бычки, телки, кормление, репродуктивное хозяйство, крупный рогатый скот.

Сведения об авторах:

Бейсенов А.К. – (phD) докторант

Аманжолов К. – научный руководитель, доктор с.-х. наук, профессор

Мырзагулов С.М. – кандидат с.-х. наук, доцент

Ахметова Г.М. – магистр с.-х. наук